

موزه فرش آستان قدس رضوی

سمیرا شهرکی

گنجینه تخصصی فرش آسان قدس شامل سی و هفت تخته قالی و قالیچه است که از میان نفیس‌ترین فلش‌های موجود در آستان قدس رضوی انتخاب شده است. بافت ظریف و لطیف طرح‌ها و نقش‌مایه‌های بدیع و رنگ‌های موزون قالی‌های این گنجینه بسیار چشمگیر است. از آن جمله قالی هفت شهر عشق (که نمای هفت شهر مقدس مکه، مدینه، نجف، کربلا، کاظمین، سامرا و مشهد در آن بافته شده است) را می‌توان نام برد. این گنجینه فرش در تاریخ هجدهم تیر ۱۳۷۷ شمسی همزمان با میلاد مسعود پیامبر(ص) و امام جعفر صادق (ع) توسط تولیت عظمای آستان قدس رضوی افتتاح گردید. هدف از برپایی این گنجینه، آشنا کردن اقشار مختلف مردم با هنرهای اصیل مرتبط با فرش و انواع دستبافتهایی می‌باشد که در این گنجینه در معرض تماشا گذاشته شده‌اند.

نمونه‌های برجسته:

قالی معراج

طرح: معراج رسول اکرم (ص) _ محل بافت: تبریز

تاریخ بافت: ۱۳۶۷ شمسی

جنس: ابریشم

رجشمار: ۳۷۵ گره در ۷ س.م

ابعاد: ۲۴×۱۸ س.م _ بافنده: آقای حسن نظامی دوست _ واقف: آقای محمد علی. فلسفین

طرح این تابلو فرش زیبا معراج رسول اکرم (ص) کپی شده از روی اثر مینیاتوری استاد مطیع می باشد. در حاشیه بالا کتیبه نام بافنده، محل بافت و در کتیبه پایین اشعاری در مدح حضرت محمد (ص) است. در این تابلو فرش حدود ۱۰۸۵۶۲۵ گره بکار رفته است و مدت چهار سال طول کشیده تا این قالی ظریف بافته شود.

قالی تصویری مکه معظمه

طرح: ابنیه (تصویر مسجدالحرام)

محل بافت: (اصفهان)

تاریخ بافت: ۱۳۶۸ ه.ش

نوع رنگ: گیاهی

نوع گره: ما متقارن

جنس تار و پود: ابریشم

جنس پرز: پشم و ابریشم

رجشمار: ۷۵ گره در ۶,۵ سانتیمتر

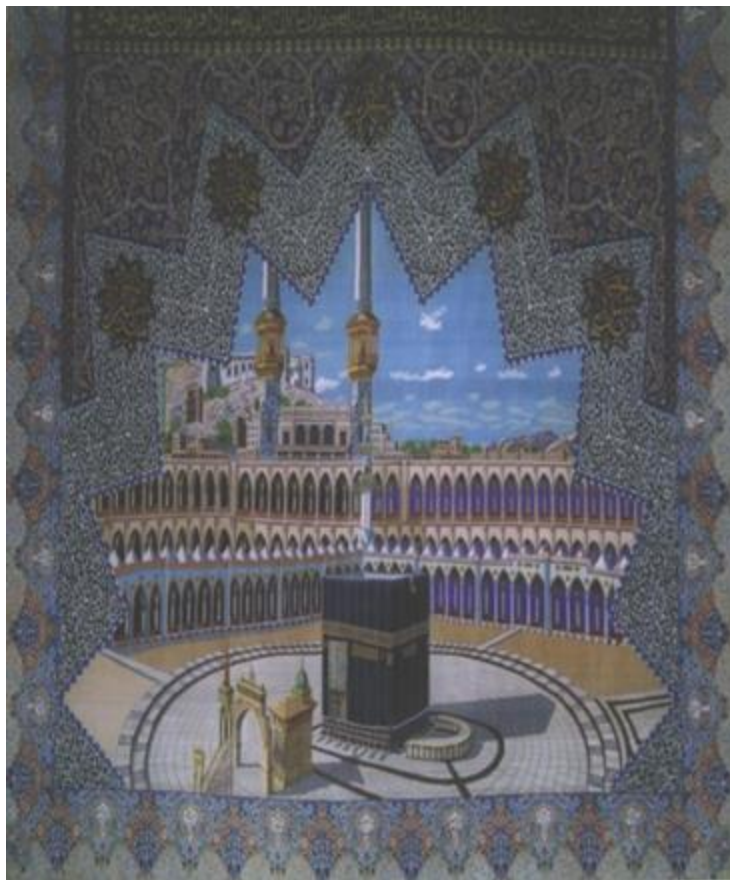
ابعاد: ۳۰۲×۳۰۲ سانتیمتر

طراح: استاد جعفر رشتیان

رنگ و نقطه: استاد نوروز حفیظی

اهدائی: حاج یدالله صفدرزاده

حقیقی

در متن، تصویر کعبه معظمه،
در حاشیه‌های عمودی اسامی
دوازده امام، در بالا نام جلاله
«الله» و «ذکر تسبیحات اربعه»
در حاشیه پایین مشخصاتی از
سال بافت، طراح، محل بافت و
... بافته شده است. این قالی در
سال ۱۳۸۰ شمسی به موزه آستان
قدس رضوی اهدا گردیده است.

قالی جلوس ویلهلم دوم امپراتور

آلمان

رجشمار: ۴۵ در ۷ س.م

طرح: تصویری ویلهلم دوم

ابعاد: ۳۵۰×۴۰۰ س.م

محل بافت: تبریز

واقف: حاج محمد نوبری

تاریخ بافت: اوایل قرن ۱۴ ه.ش

جنس تار و پود: پنبه

جنس پرز: پشم

قالی جلوس ویلهم دوم یکی از نقایس و اسناد تاریخی مجموعه، دارای کتیبه‌های تاریخی دربردارنده دو قرن و اندی از جنگ‌ها و فتوحات خاندان سلطنتی پروس و امپراتوری آلمان از ۱۷۰۱ تا ۱۹۱۸م می‌باشد در متن قالی ویلهم دوم با پوشش سلطنتی و تاجی به طرح عقاب در حالیکه عصایی در دست راست قبضه شمشیر در دست چپ و نیمی از کره زمین زیر پایش است مقتدرانه ایستاده است. در سمت راست ویلهم، شبح یا روح بیسمارک معروف به صدرالعظم آهنین در حالیکه با دست قبضه شمشیری را با دو دست می‌فشارد ایستاده و سمت چپ الهه جنگ یا قدرت در حالیکه سپری در دست چپ و حلقه‌ای از برگ زیتون را با دست راستش بالای سر ویلهم نگه داشته است. بالای قالی تصویر عقابی بزرگ با بال‌های گشوده نقش شده است. حاشیه کوچک این قالی دربردارنده تاریخ جنگ‌ها و فتوحات قرون ۱۸ و ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ آلمان و حاشیه بزرگ آرم هر ایالت با ذکر نام آن‌ها به آلمانی بافته شده است.

قالی شکارگاه

طرح: شکارگاه

محل بافت: تبریز

تاریخ بافت: ۱۳۴۸ شمسی

جنس تار و پود: ابریشم

جنس پرز: پشم

ابعاد: ۱۷۴×۲۵۲ س.م

رجشمار: ۷۵ در ۷ س.م

بافنده و واقف: حاج غلامحسین مرتضی
زاده

قالی کتیبه دار شکارگاه با نقوشی که در بردارنده معانی و مفاهیم زیبایی در خصوص گسترش عدالت و برتری قدرت خداوند است یکی از نفایس موزه می‌باشد. در زمینه سدري قالی تصاویری از حیوانات مختلف جنگلی در حال شکار، گرفت و گیر و تصویر موجود اسطوره‌ای که نماد قدرت است و هر کدام از اعضا و جوارح بدنش اعضای قدرتمند یک حیوان دیگر است به طوریکه با هر کدام از اعضا یک فیل را گرفته که نشانه حرص و طمع این موجود در موضع قدرتش است، اما غافل از اینکه همین قدرت و یال و کوپال به وسیله پرنده‌ای از پای در می‌آید. پس از این موجود انسان که اشرف مخلوقات است به عنوان موجودی برتر در مرکزیت قالی بافته شده است. کتیبه‌های یدالله فوق ایدیه‌م و ان الله یأمر بالعدل و اصلاحشان و ذمه تفسیری بر مفاهیم تصاویر قالی است.

قالی پرده‌ای دوروی

طرح: محراب درختی

محل بافت: مشهد

تاریخ بافت: ۱۳۲۰ ه.ق

نوع رنگ: گیاهی

نوع گره: نامتقارن

طراح و بافنده: محمد نقاش مشهدی و استاد محمد
کرمانی

جنس تار و پود: پنبه

جنس پرز: پشم

رجشمار: ۴۰ گره در ۶,۵
سانتیمتر

ابعاد: ۳۵۱×۴۳۲ سانتیمتر

این قالی با طرح «محرابی درختی» و دو رو بافته شده که به عنوان پرده، در میادی ورودی حرم مطهر مورد استفاده بوده و به صورت حائلی برای ورود و خروج گرما و سرما و حجابی برای نامحرمان بوده است. قالی مذکور در ابتدا یکپارچه بوده ولی بعداً برای اینکه عبور و مرور زائرین سهل تر انجام پذیرد وسط این قالی را از پایین تا میانه، بدون دقت و رعایت تساوی طرفین بریده‌اند. تاریخی که در قالی دیده می‌شود مشخص می‌کند که این قالی بعد از ۱۱ سال بریده شده است. تاریخ بافت ۱۳۲۰ق و تاریخ رفو ۱۳۳۱ق می‌باشد. رنگ زمینه محراب سورمه‌ای و طرح به صورت ۱،۲ می‌باشد که در زمینه محراب و در مرکز، تنه یک درخت تنومند و قطور است که به دو عدد گل شاه عباسی بزرگ و در امتداد هم ختم می‌شود. اطراف این تنه با چند درخت و درختچه مزین به گل‌های شاه عباسی می‌باشد که فضای خالی متن محراب را پر می‌کند.

پایه ستون محراب به رنگ آبی روشن و لچک‌ها که محراب را به وجود آورده‌اند به رنگ کرم و نقش داخل لچک‌ها، اسلیمی دهن اژدری می‌باشد که داخل این اسلیمی عبارت: «بین الجبلین روضه من ریاض الجنته» بافته شده است. در بالای محراب یک قسمت مستطیلی است که به صورت قالی که افقی پهن شده باشد. طرح آن لچک ترنج سلسله‌ای، رنگ زمینه آن سورمه‌ای و لچک‌ها به رنگ لاک‌ی می‌باشند و در ترنج آن که به رنگ کرم است حدیثی از امام محمد باقر (ع) بدین مضمون: «یخرج رجل من ولد موسی اسمہ اسم امیرالمومنین فتدفن بارض خراسان من زاره عارفا بحق اعطا... فی سنه ۱۳۲۰» بافته شده است. در سر ترنج‌ها نیز نام طراح «عمل اقل الحاج محمد نقاش مشهدی» و در وسط حاشیه بزرگ در داخل کتیبه‌ای به رنگ سورمه‌ای نام بافنده «عمل استاد محمد کرمانی» بافته شده است. لازم به ذکر است که رنگ‌های طرف دیگر این قالی با طرف مذکور متفاوت می‌باشد.

قالیچه سروی طاووسی

طرح و نقش: محرابی

محل بافت: کرمان

جنس تار و پود: پنبه

جنس پرز: پشم

ابعاد: ۳۵۱×۴۳۲ سانتیمتر

نوع رنگ: گیاهی

تاریخ بافت: اوائل قرن ۱۴ق

رجشمار: ۴۵ گره در ۶٫۵ سانتیمتر _ نوع گره: نامتقارن

این قالیچه دارای دو حاشیه کوچک و یک حاشیه بزرگ می‌باشد که بزرگ آن حاشیه با طرح بته و به صورت واگیره تکرار شده‌است. طرح بته جقه آن نقشی سرو مانند است که نشان خاص ایرانی و ایرانیان و حکایت کننده راستی و تواضع بوده که بر شالهای ترمه و قلمکاری های اصفهان بسیار دیده می‌شود. طرح و متن محرابی و در دل آن درخت سرویست که درونش با بته جقه‌هایی به حالت قهر و آشتی گره در هم خورده‌اند. اطراف این سرو مملو از شاخه‌ها و ساقه های پرگلی است که شاخه اصلی پایین فرش تا انتها دارد و این حرکت نشان دهنده عروج و صعود به سوی یک نهایت و مقصد واحد است.

در پای سرو و دو طرف آن تصویر دو طاووس زیبا و بر فراز آن دو پرنده کوچک شبیه به طوطی دیده می‌شود. در فرهنگ اساطیر ایرانی سرو این درخت همیشه سبز نشانی از جاودانگی و سعادت است و طاووس مظهر زیبایی، عفت، خودپسندی و نماد ناپایدار بودن زندگی است و این نشان می‌دهد که جهان مادی همچون چتر زیبایی که طاووس می‌سازد ناپایدار و زودگذر است. طوطی پرنده‌ای باهوش که می‌تواند چون آدمیان تکلم نماید و با استعداد و ذکاوت خویش از قفس‌ها رهایی یابد. در فرهنگ‌ها از این پرنده به عنوان نماد معرفت نیز نام برده‌اند.

قالی تصویری تمثال حضرت عیسی(ع) و مریم

مقدس(س)

رجشمار: ۵۰ گره در ۶,۵ سانتیمتر

نوع گره: نامتقارن

نوع رنگ: گیاهی

طرح و نقش: تصویری

تاریخ بافت: قرن چهاردهم ه.ق

جنس تار و پود: پنبه

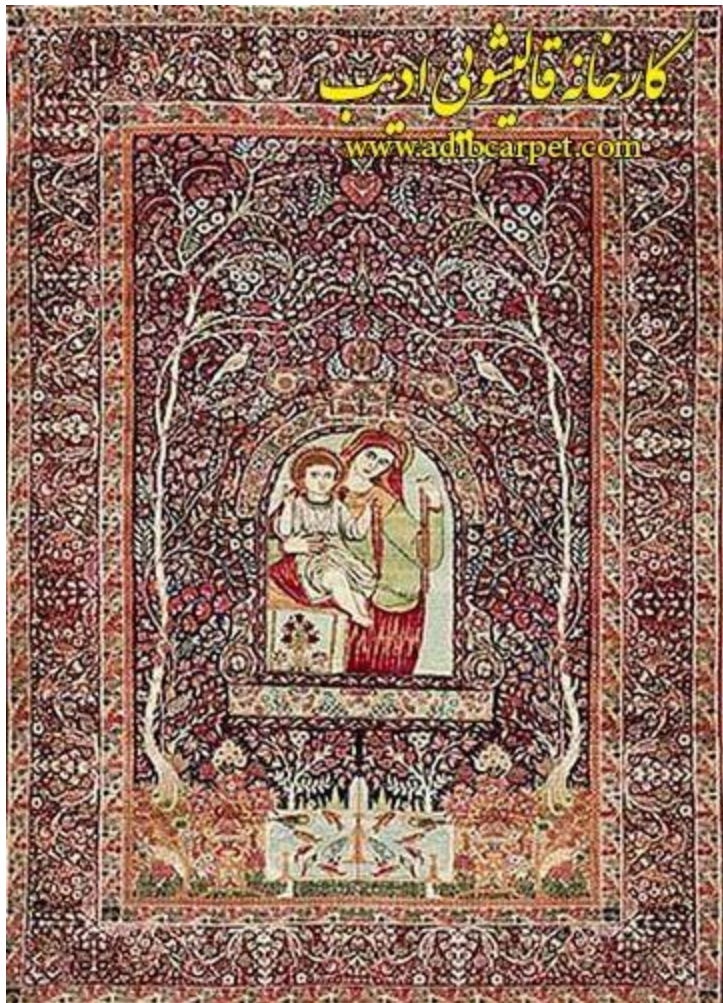
جنس پرز: پشم

ابعاد: ۲۰۷×۱۳۷ سانتیمتر

این قالیچه لور ندارد و از همان ابتدا با حاشیه شروع شده‌است که شامل: دو زنجیره، دو طره و یک حاشیه بزرگ می‌باشد. زنجیره‌ها با نقش واگیره و با دو رنگ قهوه‌ای و آبی روشن دور تا دور فرش را فراگرفته‌اند. طرح‌ها نیز دارای نقش واگیره‌ای و متقارن با گل و برگ‌های ختایی، یکی در میان لاکی و قهوه‌ای هستند. حاشیه بزرگ و اصلی قالیچه دارای زمینه سورمه‌ای و کتیبه‌ای یا قلمدانی با زمینه لاکی چون قالی اطراف آن را احاطه کرده است. در زمینه سورمه‌ای حاشیه گل و برگ‌های ختایی که بین چند رشته شاخه‌های موج اسلیمی بافته شده است. زمینه متن این قالی کرم رنگ می‌باشد. در متن قالی تمثال حضرت مریم و حضرت عیسی (ع) به چشم می‌خورد. این قالی در اوایل قرن ۱۴ه.ق توسط آش اوغلی در کاشان بافته شده است.

کارخانه قالی شویی ادب

www.adlbcarpet.com

قالی دوازده برج

طرح و نقش: چهار فصل

نوع گره: نامتقارن

محل بافت: کرمان

تاریخ بافت: ۱۳۲۰ ه.ق

رجشمار: ۴۵ در ۶,۵

رجشمار در دسیمتر: ۸۰

نوع رنگ: طبیعی

ابعاد: ۳۰۰×۲۱۸

جنس تار: پنبه

جنس پود: پنبه

جنس پرز: پشم

قالی هفت شهر عشق

طرح: محرابی

جنس تار و پود: ابریشم

جنس پرز: پشم و ابریشم

محل بافت: اصفهان

تاریخ بافت: ۱۳۴۹ ه.ق برابر با رشتیان

۱۳۴۳ ه.ش

نوع گره: نامتقارن

رجشمار: ۷۵ در ۶,۵ سانتیمتر

اندازه: ۳۷۰×۴۶۰ سانتیمتر

نوع رنگ: گیاهی

تعداد رنگ: حدود ۴۰۰ رنگ

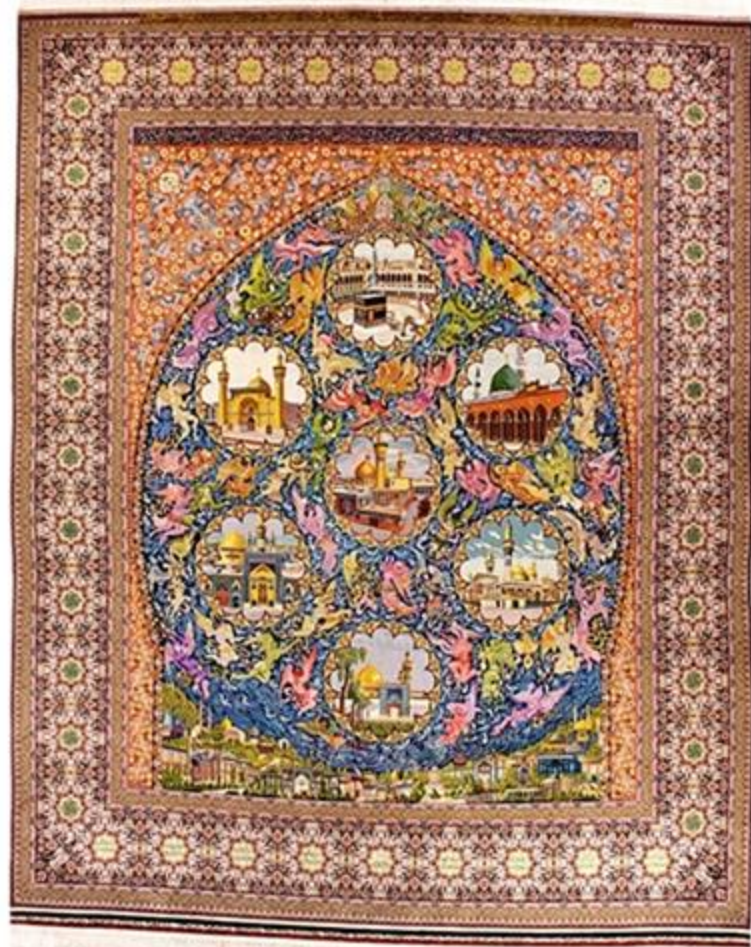
مدت زمان بافت: ۶ سال

طراحان: استاد محمود فرشچیان و جعفر

رشتیان

وقفی: حاج مهدی صفدرزاده حقیقی

اهدایی: حاج یدالله صفدرزاده حقیقی

این قالی طرح و بافت جزو یکی از قالی‌های بسیار نفیس به شمار می‌رود. طرح کلی متن محرابی است که در گردش عارفانه نقش عتبات عالیات و مراکز مهم اسلامی یعنی مسجد الحرام، مسجد النبی، کربلای معلی، کاظمین، سامرا، نجف اشرف و مشهد مقدس به تصویر کشیده شده است.

قالی تصویری مسجدالنبی (رمز

هستی)

طرح و نقش: ابنیه (تصویر مسجدالنبی)

جنس تار و پود: ابریشم

محل بافت: اصفهان

جنس پرز: پشم و ابریشم

تاریخ بافت: ۱۳۷۰ ه.ش

طراحان: استاد نوروز حفیظی و دامادزاده

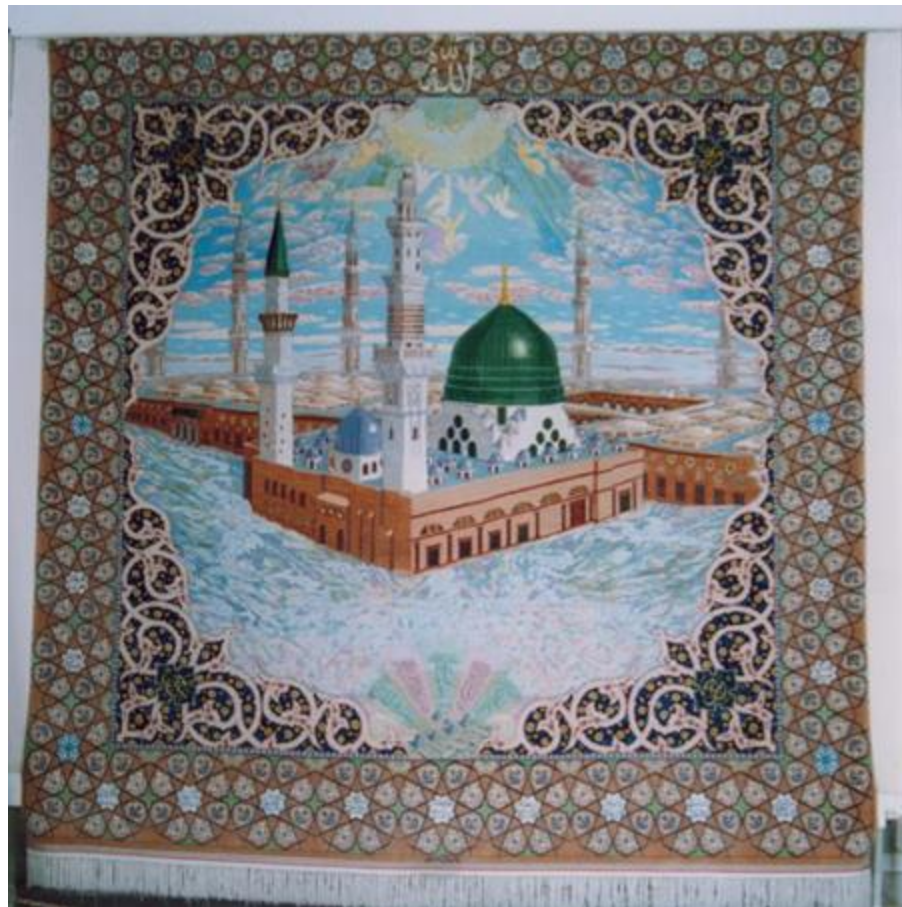
نوع رنگ: گیاهی

اهدائی: حاج یدالله صفدرزاده حقیقی

نوع گره: نامتقارن

ابعاد: ۳۲۵×۳۲۵ سانتیمتر

رجشمار: ۷۵ گره در ۶٫۵ سانتیمتر

تابلو تمثال مبارک حضرت علی علیه السلام

طرح و نقش: تصویری (تمثال مبارک حضرت علی علیه السلام)

محل بافت: تبریز جنس تار: ابریشم

تاریخ بافت: ۱۳۷۰ ه.ش جنس پود: ابریشم

نوع گره: متقارن جنس پرز: پشم

رجشمار پشت: ۹۰ گره در ۷ سانتیمتر مدت بافت: ۱۴ ماه

رجشمار رو: ۲۰۰ گره در ۷ سانتیمتر بافنده و اهداکننده: آقای حسن نظامی

تعداد رنگ: ۴۲۰ رنگ دوست

ابعاد: ۲۷×۲۱٫۵ سانتیمتر

آقای حسن نظامی دوست در نوجوانی
براساس عشق و علاقه بسیار به ائمه
اطهار و اولیاء الهی پا به عرصه این هنر
نهاده بود و همیشه در آرزوی گذاشتن
قدمی در راه این عشق بوده و این
علاقمندی در آثار وی به وضوح دیده
می شود. در سال ۱۳۸۲ شمسی قدم در راه
بافت تابلوی تمثال مبارک مولای متقیان
حضرت علی علیه السلام جهت اهدا به
بارگاه ملکوتی هشتمین اختر تابناک
آسمان ولایت و امامت حضرت علی بن
موسی الرضا (ع) گذاشت و در فروردین
ماه ۱۳۸۳ شمسی به گنجینه تخصصی فرش
آستان قدس رضوی اهدا نمود.

قالی بهشت

طرح و نقش: منظره

محل بافت: اصفهان

تاریخ بافت: ۱۳۶۷.ش

نوع رنگ: گیاهی_شیمیایی

نوع گره: نامتقارن

ابعاد: ۴۳۷×۴۳۴ سانتیمتر

رجشمار: ۷۵ گره در ۶٫۵ سانتیمتر

مدت بافت: ۵ سال

طراحان: استاد یدالله صفدرزاده حقیقی و

دامادزاده

جنس تار و پود: ابریشم

جنس پرز: پشم و ابریشم

اهدائی: حاج یدالله صفدرزاده حقیقی

قالی باغ مرجان‌ها

طرح و نقش: منظره

مدت بافت: ۴ سال

محل بافت: اصفهان

جنس تار و پود: ابریشم

نوع رنگ: گیاهی_شیمیایی

جنس پرز: پشم

نوع گره: نامتقارن

طراحان: استاد یدالله صفدرزاده حقیقی و

ابعاد: ۳۲۲×۴۳۰ سانتیمتر

دامادزاده

رجشمار: ۷۵ گره در ۶٫۵ سانتیمتر هدائی: حاج یدالله صفدرزاده حقیقی

این قالی نمای یک منظره از اعماق دریاست که در آن انواع مرجان‌ها، ماهیها و موجودات دریایی بافته شده است.

قالی دنیای ماهی‌ها

طرح و نقش: منظره ابعاد: 314×434 سانتیمتر

محل بافت: اصفهان رجشمار: ۷۵ در ۶٫۵ سانتیمتر

تاریخ بافت: ۱۳۷۳ ه.ش جنس تار و پود: ابریشم

نوع رنگ: گیاهی_شیمیایی جنس پرز: پشم

نوع گره: نامتقارن طراحان: استاد یدالله صفدرزاده حقیقی و دامادزاده

مدت بافت: ۴ سال اهدائی: حاج یدالله صفدرزاده حقیقی

در این قالی انواع ماهی‌های آب شور، شیرین و اعماق مختلف دریا و ماهی‌های تزئینی آکواریومی بافته شده است.

